

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Skjøtselsplan for slåttemarka på Grønfjellet i Rana kommune, Nordland

Revidering 2021

NIBIO RAPPORT | VOL. 7 | NR. 198 | 2021

Annette Bär

Avdeling for kulturlandskap og biologisk mangfold, Tjøtta

TITTEL/TITLE

Skjøtselsplan for slåttemarka på Grønfjellet i Rana kommune, Nordland. Revidering 2021

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

Annette Bär

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKTNR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
13.12.2021	7/198/2021	Åpen	420162	21/01735
ISBN:	ISSN:	ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:	
978-82-17-02971-7	2464-1162	18	1	

OPPDRAUGSGIVER/EMPLOYER:

Statsforvalter i Nordland, Klima- og Miljøavdeling

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

Elisabeth Nesheim-Hauge

STIKKORD/KEYWORDS:

Skjøtsel, kulturlandskap, slåttemark, restaurering, utvalgt naturtype, tilskuddsordning for trua naturtyper

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Kulturlandskap og biologisk mangfold

SAMMENDRAG/SUMMARY:

Revidering av skjøtselsplanen for Grønfjellet i Rana kommune er utført på oppdrag av Statsforvalteren i Nordland. Skjøtselsplanen gir faglig funderte anbefalinger for skjøtsel av den trua naturtypen slåttemark. Den baserer seg på feltbefaring og intervju med brukeren.

Rapporten er delt inn i to hoveddeler. Første del gir en kort beskrivelse av naturtypen. Andre del er rettet mot den som skal utføre skjøtsel og forvaltningen, og omhandler naturgrunnlaget og dagens drift i området, samt beskrivelsen av konkrete restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor lokaliteten.

LAND/COUNTRY: Norge
FYLKE/COUNTY: Nordland
KOMMUNE/MUNICIPALITY: Rana
STED/LOKALITET: Grønfjellet

GODKJENT /APPROVED

Anders Nielsen

AVD. LEDER

PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER

Annette Bär

FORSKER

NIBIONORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Forord

Revidering av skjøtselsplanen for Grønfjellet i Rana kommune er utført i forbindelse med fagkoordinatorens sine oppgaver i samråd med Statsforvalteren i Nordland. Skjøtselsplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av den trua naturtypen slåttemark, og er i samsvar med handlingsplanen for Utvalgt naturtype slåttemark (Direktoratet for naturforvaltning 2009). Den baserer seg på feltbefaring og intervjuer med brukerne.

Rapporten er delt inn i to hoveddeler. Første del gir en kort beskrivelse av slåttemark i Nord-Norge. Denne er en del av skjøtselsplanmalen og er ikke utarbeidet av undertegnede. Andre del er rettet mot den som skal utføre skjøtsel og forvaltningen, og omhandler naturgrunnlaget og dagens drift i området, samt beskrivelsen av konkrete restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor lokaliteten.

Som vedlegg finnes en beskrivelse av de verdifulle naturtypene som inngår i drifta. Den genererer i hovedsak informasjon rettet inn mot forvaltning, inkludert søkbare egenskaper for området i Miljødirektoratets naturbase.

NIBIO takker grunneierne og brukerne Magne Storvoll og familie samt Statsforvalteren i Nordland for godt samarbeid.

Tjøtta, oktober 2021

Annette Bär

Fagkoordinator for trua naturtyper i Nordland fylke
NIBIO, Tjøtta

Innhold

1 Slåttemark i Nord-Norge	5
2 Skjøtselsplan for Grønfjellet	8
2.1 Innledning.....	9
2.2 Hensyn og prioriteringer.....	9
2.3 Tradisjonell og nåværende drift	9
2.4 Aktuelle erfaringer med skjøtselen	10
2.5 Artsmangfold og eventuelle observerte endringer	10
2.6 Evaluering/vurdering av skjøtselen	10
2.7 Mål for verdifull slåttemark.....	11
2.8 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrensa periode).....	11
2.9 Skjøtselstiltak (tiltak som gjentas årlig)	12
2.9.1 Slått og beite	12
2.10 Oppfølging av skjøtselsplanen.....	13
2.11 Bilder fra lokaliteten(e).....	14
Referanse.....	18
Vedlegg.....	19
1 Lokalitätsbeskrivelse i Naturbase.....	19
1.1 Grønfjellet sør.....	20
1.2 Grønfjellet 3.....	23
2 Tiltakslogg, grunneiers notater.....	26

1 Slåttemark i Nord-Norge

Tradisjonelle slåttemarker er naturenger i inn- og utmark med ville plantearter, som har blitt slått for å skaffe vinterfôr til husdyra. Slåttemarkene ble gjerne slått seint i sesongen, etter at de fleste plantene hadde blomstra og satt frø. De er ofte overflatelydda for stein, men har i mindre grad vært oppdyrket og tilsådd i seinere tid, og er ikke- eller i liten grad gjødsla med tilført husdyr- og kunstgjødsl. Slåttemarkene har tradisjonelt vært høstbeita og kanskje også vårbeita. Hvordan slåttemarkene har vært skjøttet varierer imidlertid fra sted til sted.

Slåttemarkene er ofte urterike (blomsterrike), og omtales gjerne som «blomsterenger». De huser også ofte et stort mangfold av insekter.

Artssammensetningen i slåttemarkene kan variere mye blant annet avhengig av klimaet. Variasjonen i slåttemarksfloraen er stor fra nord til sør og fra kyst til innland i Nord-Norge. Forskjeller i fuktighetsforhold og kalkinnhold i marka påvirker også artssammensetningen sterkt.

Vanlige plantearter i tørre-friske enger er gras og halvgras som engkvein, rødsvingel, gulaks, bakkefrytle, bleikstarr og urter som for eksempel blåklokke, ryllik, følblom, småengkall, hvitmaure, fuglevikke, engsyre, harerug, engsoleie, marikåpe-arter, i høyereliggende områder også snøsøte. I Nordland og Troms er også rødknapp og prestekrage vanlige innslag i tørre slåttemarker, mens silkenellik kan komme inn i Øst-Finnmark.

Slåttemark på Svebakken i Hemnes kommune i Nordland som representerer en tørr-frisk engutforming. Bildet t.h. viser småengkall som gjerne vokser i slike enger.

Foto t.v. Annette Bär og t.h. Ellen Svalheim.

I litt kalkholdige områder kan man finne gras som dunhavre, og i de sørlige delene av Nord-Norge også hjertegras. Ellers på kalk vokser urter som gjeldkarve, fjellflokk, vill-løk, vill-lin, fjellfrøstjerne, gulmaure, (fjell)bakkestjerne, ulike marinøkler og orkideer. Noen av disse står på den norske rødlisten (og er truet) (www.artsdatbanken.no).

I litt fuktigere eng finnes arter som sølvbunke, jåblom, ballblom, skogstorkenebb, rød jonsokblom, marikåper, sibirgrasløk og hvitbladtistel. I fuktigere enger i Finnmark kan man finne østlige arter, foruten silkenellik som nevnt over også finnmarksfrøstjerne, storveronika og russekjeks.

Slåttemark på Kvanndalen i Rana kommune i Nordland. Bilde t.h. viser ballblom som er et vanlig innslag i litt fuktigere eng ved siden av arter som sølvbunke, jåblom, og skogstorkenebb.

Foto t.v. Annette Bär, t.h. Ellen Svalheim.

Slåttemark med silkenellik i Anopset i Porsanger kommune i Finnmark. Bilde t.h viser nærbilde av silkenellik som er en østlig art og stedvis vokser i slåttemarkene i Finnmark.

Begge foto Ingrid Golten.

Hvis slåtteeenger blir liggende brakk, blir engene gjerne dominert av noen få, høyvokste arter. Hundekjeks, skogstorkenebb, marikåper og mjødurrt er typisk, men også tromsøpalme kan komme inn. I innlandet er store felt av geitrams vanlig der drifta har opphørt, før busker og trær overtar i en senere fase av gjengroingen.

Mange gamle slåttemarker brukes i dag til beite eller er grodd igjen. «Tradisjonelle» slåttemarker har derfor blitt svært sjeldne og det er spesielt viktig at gjenværende slåttemarker holdes i hevd. Generelle restaurerings- og skjøtselstiltak er omtalt i veiledningsheftet, og konkrete råd for skjøtsel av din lokalitet beskrives i denne skjøtelsesplanen. Nærmere omtale av ulike plantearter fra engene finnes i Bondens kulturmarksflora for Nord-Norge (Bele et al. 2014). Mye av denne teksten om slåttemark i Nord-Norge er hentet fra den.

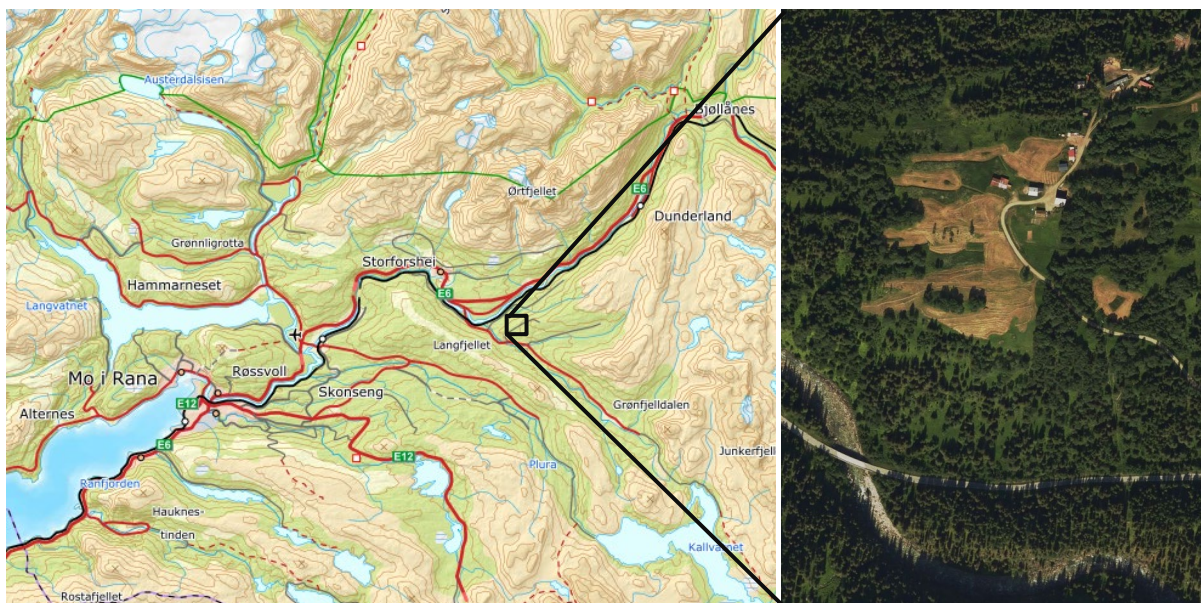
2 Skjøtselsplan for Grønfjellet

GRUNNEIER: Magne Storvoll		ANSVAR SKJØTSEL: Magne Storvoll		LOKALITETSVERDI I NATURBASE: Grønfjellet sør, verdi A Grønfjellet 3, verdi B	
DATO UTARBEIDING AV 1.SKJØTSELSPLAN: 24.10.2017			DATO BEFARING (1.SKJ.PL.): 19.07.2017		
DATO REVIDERING: 8.10.2021			DATO BEFARING (REVIDERING): 9.07.2021		
KONTAKT MED GRUNNEIER/BRUKER (TELEFON, BEFARING, EPOST MM) Juli 2021 befaring av lokaliteten og intervju av grunneier Oktober 2021 utkast til skjøtselsplan til gjennomsyn					
1.SKJØTSELSPLAN UTFORMET AV : Bär & Carlsen				FIRMA:	
REVIDERT UTGAVE UTFORMET AV : A. Bär				NIBIO	
UTM SONE LOKALITET(ER): 33 W	NORD: 7360385 N	ØST: 483322 Ø	GNR./BNR.: 65/1		
NÄVÆRENDE AREAL PÅ SKJØTSELSPLAN-/NATURBASE LOKALITET: Grønfjellet sør 9,1 daa Grønfjellet 3 1,5 daa		DEL AV VERNEOMRÅDE: nei HVILKET VERN:		DEL AV UTVALGT KULTURLANDSKAP: nei	
AREAL (ETTER EVENTUELT RESTAURERING): Grønfjellet sør: 9,1 + 0,4 = 9,5 daa Grønfjellet 3: 1,5 + 0,6 = 2,1 daa					

2.1 Innledning

Bruket som hører til området Grønfjellet er den eldste gården i Grønfjelldalen, og ble ryddet i 1734. I gamle kilder ble plassen betegnet som Litigarden eller Nergården. Gården ligger i en sørvendt skråning mellom 180-200 m o.h. omgitt av skogsdominert utmark. Berggrunnen på Grønfjellet består hovedsakelig av glimmerskifer.

Vurdering av areal og utarbeidelse av den første skjøtselsplanen i 2017 tok hensyn til at familien var i en oppstartsfasen og hadde nettopp begynt å slå en del av innmarka samt at de jobbet med å flytte til gården og skulle utvikle et opplegg rundt *Inn på tunet*-konseptet. I mellomtiden har det skjedd store positive forandringer på gården. Slåttemarksarealet har blitt restaurert og utvidet, saubeite har blitt etablert, familien har etablert seg på gården og har blitt godkjent som *Inn på tunet*-gård. Basert på disse endringene har det vært behov allerede i 2021 for å få vurdert og tilpasset naturbaselokalitetene med tanke på avgrensningen, verdisetningen og skjøtselsanbefalingene.

Figur 1. Oversiktskart som viser Grønfjellet.

2.2 Hensyn og prioriteringer

Slåttemarksareal har blitt utvidet betraktelig siden første utarbeidelse av skjøtselsplanen i 2017 ved at større innmarksarealer inngår i skjøtselsen, men også ved å rydde skogen i kanten. Dersom det er knapt med ressurser i enkelte år med tanke på arbeidskraft, teknisk utstyr eller/og værforhold bør de mest verdifulle områdene prioriteres for å sikre kontinuerlig bruk.

Deler av driften på Grønfjellet inngår i konseptet *Inn på tunet*, der ulike grupper blir involvert i bl.a. potetdyrking og slåtten.

2.3 Tradisjonell og nåværende drift

Gården var i bruk fram til 1985 da kyr og kalver ble solgt. Innmarksarealet er småkupert og består av en mosaikk av produktive og skrinne og/eller bratte arealer. De mest produktive arealene har blitt slått som et lappeteppes av naboen etter dyrene ble solgt. De mange skrinne og/eller bratte partiene begynte imidlertid å gro igjen. Det er ikke kjent at dyr beitet på gårdsarealet etter nedlagt drift.

I 2014 overtok Magne Storvoll og familien gården. De begynte å slå deler av innmarksarealet igjen i 2016, og da spesielt de bratte partiene lengst sør, et område øst for veien og noen små partier i nord og rundt bygningene. I 2017 ble det avgrenset tre områder som hadde fått så pass bra tilstand at de ble

vurdert som verdifull slåttemark. Siden den gangen har dette arealet blitt slått årlig, en gang seint i sesongen og graset har blitt fjernet. Enkelte partier har vært under restaurering med to ganger slått i løpet av vekstsesongen. Disse arealene er nå ferdig restaurert og kan gå over i vanlig skjøtselsfase.

Etter 2017 har det også blitt lagt til rette for beiting med sau. De første årene har familien hatt noen få sau på beite om våren og høsten og i 2020/21 er det første året med vinterfåret sau på gården. Sauene beiter omtrent 10 dager på våren og høsten på innmarka, som inkluderer de verdifulle slåttemarkslokalitetene, før de sendes til fjells.

2.4 Aktuelle erfaringer med skjøtselen

Slåtten har fungert bra og grunneieren har til og med utvidet arealet som slås årlig, en gang seint i juli/begynnelsen av august. Partier som skulle restaureres jfr. skjøtselsplanen fra 2017 anses som rehabilitert og kan slås bare en gang seint i sesongen. Også de arealene som først nylig har blitt ryddet for skogen har utviklet seg så pass bra at det ikke kreves restaureringsslått.

Det meste av arealet slås med tohjulstraktor, og graset fortrinnsvis bakketørkes. Dersom værforholdene er dårlige hesjes graset.

Det tas høyde for en utvidelse av lokalitet *Grønffellet 3* etter at det meste av trærne har blitt ryddet og området har blitt slått i noen år. Vegetasjonen har fremdeles innslag av skogsarter og det finnes en del sølvbunke, men semi-naturlige engarter er på tur å etablere seg i større grad.

Den tresatte kollen (jfr. flybilde) i lokalitet *Grønffellet sør* har nylig blitt betraktelig tynnet og delvis ryddet helt. Målet for fremtiden er at den også skal kunne brukes som slåttemarksareal.

2.5 Artsmangfold og eventuelle observerte endringer

Artsmangfoldet totalt sett har holdt seg stabilt, men preget av semi-naturlige arter er mer tydelig i de områdene som har blitt slått årlig. Andel av bl.a. geitrams, mjødurt og skogstorkenebb som fantes med større dekningsgrader også i «kjerneområdene» har blitt betydelig redusert.

Siden det er nye områder som har blitt åpnet fra skogen finnes det fremdeles partier der andel av semi-naturlige spesialister er noe redusert, men allikvel godt representert. Andel av bl.a. geitrams, skogstorkenebb, sølvbunke, rød jonsokkblom, blåbær, skogstjerne, gulris er i partier noe høyere.

Vegetasjonen som har blitt skjøttet lengst er ganske artsrik med både urter og grasarter, spesielt i brattbakkene. Av urter finnes det bl.a. ryllik, blåklokke småengkall, prestekrage, grasstjerneblom, følblom, harerug, engsyre, markjordbær, hvitkløver, fjellfiol, engsoleie, skogstjerne, flekkmarihånd, veronika sp., setergråurt, gulris, geitrams vendelrot og kranskonvall. Av typiske gras- og halvgrasarter ble det registrert gulaks, fjelltimotei, engkvein, markrapp, smyle, rødsvingel, sølvbunke, bakkefrytle, bleikstarr og slirestarr. Funnet av fjellmarinøkkel og håndmarinøkkel (VU) i 2017 kunne ikke bekrefte under befaringen i 2021, men tilstand, struktur og skjøtselsregime tilsier at det er stor sannsynlighet for at de fremdeles finnes der.

2.6 Evaluering/vurdering av skjøtselen

OPPSUMMERENDE VURDERING	I HØY GRAD	IMIDDELS GRAD	I LITEN GRAD
Har skjøtselen vært tilfredsstillende for å oppnå målene, jf skjøtselsplanen som nå revideres?	X		
Bør skjøtselen endres for neste skjøtselsplanperiode (neste 5 år)?			X
Er det realistisk at lokaliteten holdes i hevd de neste 5 åra?	X		

2.7 Mål for verdifull slåttemark

HOVEDMÅL FOR LOKALITETEN(E):
Hevder mest mulig areal som tradisjonell slåttemark ved videreføring av årlig, sein slått for å bevare eksisterende arts mangfold
EVENTUELLE SPESIFIKKE MÅL FOR DELOMRÅDER:
<ul style="list-style-type: none"> - Opprettholde og fremme artssammensetning karakteristisk for tradisjonelt drevet semi-naturlig eng generelt og slåttemark spesielt. - Holde kulturlandskapet mest mulig åpent uten gjengroing av skog fra kantene. - Arealet skal holdes i hevd som tradisjonelt dreven slåttemark i god tilstand (gjengroingstilstand skal være ubetydelig). - Fremmede arter og problemarter som representerer høy risiko for stedegent biologisk mangfold skal holdes fraværende eller reduseres betydelig. - Arealet på intakt slåttemark skal være til sammen ca. 11 daa.
TILSTANDSMÅL FOR ENKELTE AV ARTENE:
Opprettholde artsinventaret av planter typisk for semi-naturlig eng, herunder småengkall, blåklokke, øyentrøst og prestekrage.
Legge til rette for forekomst av håndmarinøkkel (VU).

2.8 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrensa periode)

RESTAURERINGSTILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Rydding av enkelte trær og krattoppslag på nordsiden av lokalitet <i>Grønffellet 3</i> og én slått med ryddesag, ljà eller tohjulstraktor avhengig av utfordringer med gjenværende stubber (tung slått)	Årlig	0,6 daa	2022-25
Rydding av enkelte trær og krattoppslag på kollen i lokaliteten <i>Grønffellet sør</i> og én slått med ryddesag, ljà eller tohjulstraktor avhengig av utfordringer med gjenværende stubber (tung slått)	Etter kapasitet	0,4 daa	2022-25

2.9 Skjøtselstiltak (tiltak som gjentas årlig)

2.9.1 Slått og beite

TILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Slått med lett 2-hjuls traktor - Grønfjellet sør (middels tung slått) - Grønfjellet 3 (15 % tung slått, 85 % middels tung slått)	Årlig	9,1 daa 1,5 daa (0,2+1,3 daa)	juli/aug.
Vår- og høstbeite - 30-35 søyer	Årlig	Sauene går fritt over hele område	Ca i 10 dager vår og høst

¹ Slåttekategorier: kategori A = tung slått – bratt og/eller ujevnt terreng og/eller smalt skjer
kategori B = middels tung slått – for eksempel bratt, men jevnt
kategori C = lett slått – flatt og/eller jevnt terreng og/eller bredt skjer
kategori D = restaurerings slått – tykk eng, kratt og renninger

Dersom engene slås etappevis kan det med fordel byttes på rekkefølgen eller delområder for å ta hensyn til insekter og ulike tidspunkter når plantene blomstrer og produserer modne frø.

Generelt gjelder for skjøtselsslått (for forklaring se veiledningshefte):

- Slåtten bør skje etter at de fleste artene har blomstret og satt frø (som regel ikke før i siste halvdel av juli). Slåttetidspunktet vil variere fra år til år ut fra variasjoner i været og vekstsesongen. Følg derfor med på blomstring og frøsetting!
- Graset bakketørkes 1-3 dager eller hesjes før det fjernes fra området som høy eller i små rundballer.
- Områdene kan slås med tohjuls slåmaskin eller ljà, avhengig av bratthet, fuktighetsgrad og framkommelighet. Kantklipper med tråd kan benyttes på mindre areal der det er vanskelig å komme til med maskiner.
- Ikke bruk tunge maskiner, spesielt i fuktige partier, som kan påføre komprimering av jorda og kjøreskader.
- Unngå bruk av kunstgjødsel, gylle eller store mengder bløt husdyrgjødsel.

Generelt gjelder for beiting i slåttemark (for forklaring se veiledningshefte):

- Beiting er positivt for slåttemarka, og har vært tradisjon mange steder.
- Høstbeiting hindrer opphopning av daugras (som gir grønngjødsling) og letter spiringen neste vår.
- Beiting gir tråkkspor som frøplanter kan spire i.
- Hvis arealet vårbeites, blir slåtten seinere (da blomstring/frøsetting kommer seinere igang)
- Unngå tilleggsfôring inne på slåttemarka.
- Tunge storferaser bør ikke beite slåttemark (pga. tråkkskader).
- Slåttemark med rik vårblostring bør ikke beites hvert år.
- Beit gjerne nærliggende skog, hagemark eller naturbeiter i sammenheng med slåttemarka. Det vil gi utveksling av frø og gener mellom ulike arealer.
- Isådde, fulldyrka kulturenger bør ikke beites sammen med slåttemarka. Dette for å hindre spredning av uønska arter inn i slåttemarka.

Figur 2. Oversikt over skjøtselstiltak som skal gjennomføres på Grøn fjellet. I tillegg legges det opp til vår- og høstbeite med sau som beiter over hele område.

2.10 Oppfølging av skjøtelsesplanen

NESTE REVIDERING/EVALUERES ÅR:
2026 eller ved større endringer i driftsopplegget
BEHOV FOR YTTERLIGERE REGISTRERING AV SPESIFIKKE NATURTYPER OG/ELLER ARTSGRUPPER:
Nei
GJENNOMFØRTE ELLER PÅBEGYNT TILTAK SOM ER FINANSIERT DE SISTE 5 ÅRA:
Slått, restaureringsslått, krattrydding
PERSON(-ER) SOM HAR ANSVAR FOR Å GJENNOMFØRE TILTAKENE I SKJØTSELPLANEN:
Magne Storrøll

2.11 Bilder fra lokaliteten(e)

Figur 3. Tidligere lokalitet Grønfjellet 1 som nå slås sammen med lokalitet Grønfjellet 2 og utvides til *Grønfjellet sør*. I bakgrunnen vises arealet som har blitt restaurert de siste årene og fremstår som en integrert del av slåttemarka. (Foto: A. Bär)

Figur 4. Vanlig marinøkkel vokser i slåttemarka, funn ble gjort i den opprinnelige lokaliteten Grønfjellet 1. Foto: A. Bär

Figur 5. Areal som binder sammen Grønfjellet 1 og 2 på nordsiden integreres i den nye lokaliteten *Grønfjellet sør*. Treklyngen (t.h. i bildet) har blitt fjernet og skal skjøttes som slåttemark på sikt. Foto: A. Bär

Figur 6. Lokalitet Grønfjellet 2 har blitt utvidet og artssammensetning har endret seg fra en fuktig skogsstorkenebbdominert eng i tidlig gjengroing til en artsrik eng. Foto: A. Bär

Figur 7. Utvidelse og restaureringsområde på sør – og sørøstsiden av lokaliteten Grønfjellet 1 foreslås innlemmet i den nye avgrensingen av slåttemarkslokaliteten. Restaureringsfasen kan avsluttes. Foto: A. Bär

Figur 8. Lokalitet Grønfjellet 3. Foto: A. Bär

Figur 9. Skråningen vest for lokalitet Grønfjellet 3 har blitt ryddet for trær og har blitt slått. Semi-naturlige engarter er på tur tilbake. Foto: A. Bär

Referanse

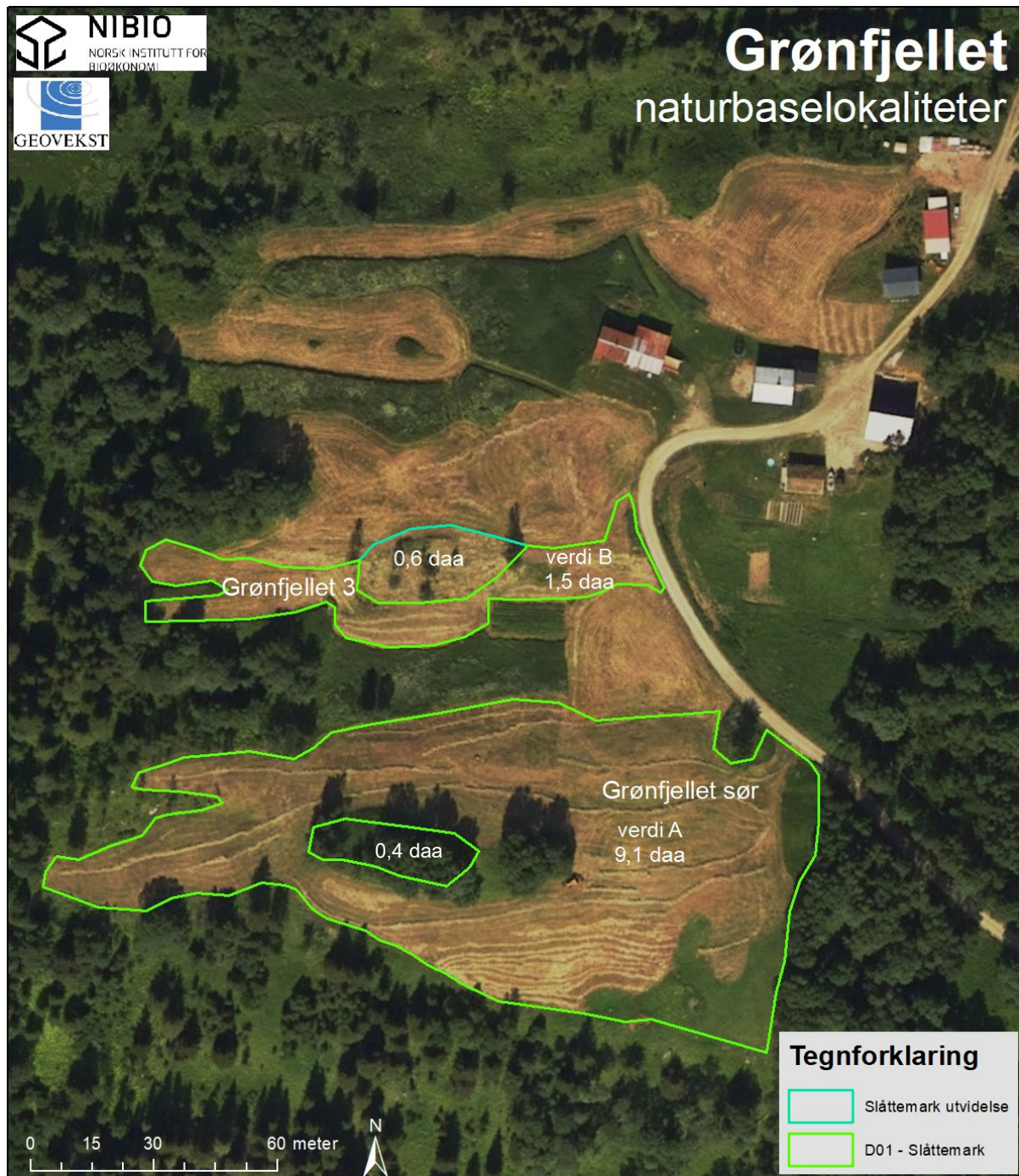
Bär, A. & Carlsen, T.H. 2017. Skjøtselsplan for slåttemark. Grønfjellet, Rana kommune, Nordland. NIBIO rapport 3 (125). 27 s.

Bele, B., Norderhaug, A., Alm, T. & Vange, V. 2014. Bondens kulturmarksflora for Nord-Norge. Bioforsk FOKUS 9 (4). 122 s.

Direktoratet for naturforvaltning 2009. Handlingsplan for slåttemark. DN-rapport 2009-6. 60 s.

Vedlegg

1 Lokalitetsbeskrivelse i Naturbase

Figur 10. Avgrensning av slåttemarkene på Grønfjellet.

1.1 Grønfjellet sør

Søkbare egenskaper

Navn på lokaliteten Grønfjellet sør				Kommune Rana		Områdenr.	
ID i Naturbase Tidligere: BN00113695 (Grønfjellet 1) BN00113697 (Grønfjellet 2)			*Registrert i felt av: Annette Bår			Dato: 06.07.2021	
Eventuelle tidligere registreringer og andre kilder (skriftlige og muntlige) Bår, A. & Carlsen, T.H. 2017. Skjøtselsplan for slåttemark. Grønfjellet, Rana kommune, Nordland. NIBIO rapport 3 (125). 27 s.						Skjøtselsavtale: Inngått år: - Utløper år: -	
Hovednaturtype: Slåttemark – D01 - 100 %				Utforminger: Lågurt-slåtteeeng, D0104 - 100 % (NiN: T32-C4 Intermediær eng med klart hevdpreg)			
Tilleggsnaturtyper:							
Verdi (A, B, C): A			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder				
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):			Vegetasjonstyper: Frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulaks-eng (D0104/G4)
< 20 m	x	God	x	Slått	x	Torvtekt	
20 – 50 m		Svak		Beite	(x)	Brenning	
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			

Områdebeskrivelse

Innledning

I forbindelse med revidering av skjøtelsesplanen for slåttemarkslokalitetene på Grønfjellet har området blitt befart 6.07.2021 av Annette Bår (NIBIO). Befaringen har blitt gjennomført sammen med grunneieren. Etter gjenopptatt slått av innmarksarealene i 2016 og befaring i 2017 har det skjedd store, positive endringer i forhold til arealet som skjøttes. Avgrensing, verdisetting og skjøtelsesregime har blitt vurdert og artssammensetning har blitt registrert. Dette har ført til at lokalitetene Grønfjellet 1 og 2 har blitt slått sammen og inngår i en større sammenhengende slåttemark, *Grønfjellet sør*.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Grønfjellet ligger i Grønfjelldalen i Rana kommune. Gården ligger i en sørvendt, småkupert skråning på 180-200 m o.h. omgitt av skogsdominert utmark. Berggrunnen består hovedsakelig av glimmerskifer.

Lokaliteten er preget av skrinne og/eller bratte bakker, men omfatter også litt areal som tidligere vært mer intensivt brukt. I øst, vest og sør grenser lokaliteten mot skogen, mens i nord følger grensen terrenget og dermed skille mellom de mer produktive arealene og brattbakkene.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten omfatter 9,1 daa. Området består av 100 % slåttemark (D01) med utformingen lågurt-slåtteeng (D0104). Preget fra tidligere gjødslete arealer kan ikke lenger skilles ut som frisk næringsrik «gammeleng» (D0114) og disse partiene inngår dermed i utformingen D0104. Vegetasjonstypen defineres deretter som frisk fattigeng (G4a og c).

Artsmangfold

Vegetasjonen er ganske artsrik med både urter og grasarter, spesielt i brattbakkene. Av urter finnes det bl.a. ryllik, blåkløkke småengkall, prestekrage, grasstjerneblom, følblom, harerug, engsyre, markjordbær, hvitkløver, fjellfiol, engsoleie, skogstjerne, flekkmarihånd, veronika sp., setergråurt, gulris, geitrams vendelrot og kranskonvall. Av typiske gras- og halvgrasarter ble det registrert gulaks, fjelltimotei, engkvein, markrapp, smyle, rødsvingel, sølvbunke, bakkefrytle, bleikstarr og slirestarr. Funnet av fjellmarinøkkel og håndmarinøkkel (VU) i 2017 kunne ikke bekreftes under befaringen i 2021, men tilstand, struktur og skjøtelsesregime tilsier at det er stor sannsynlighet for at de fremdeles finnes der.

I de partiene som sist ble åpnet/ryddet fra skog er andel av semi-naturlige spesialister noe redusert, men allikevel godt representert. Andel av bl.a. geitrams, skogstorkenebb, sølvbunke, rød jonsokkblom, blåbær, skogstjerne, gulris kan i partier være noe høyere.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten er en gammel slåttemark som tidligere har blitt drevet ekstensivt, dvs. lite/ikke gjødslet, ikke drenert eller bakkeplanert og som ble høstet med lett slåtteredskap. Det meste av arealet er bratt og/eller skrint og ble ikke lenger slått kontinuerlig etter at gårdsdriften ble lagt ned på 1980-tallet. Slåtten ble gjenopptatt i 2016 med mål om å fortsette med regelmessig, ekstensiv slått. Gjengroing i de bratte partiene er begrenset. Først og fremst var andel av geitrams og til dels skogstorkenebb noe større, men skjøtselen siden 2016 har hatt stor effekt. En del av skogen på sør- og sørvest- og sørøstsiden har blitt fjernet eller åpnet opp og deler har blitt innlemmet i slåttemarksarealet.

Artssammensetning i de partiene som tidligere vært mer intensivt dreven skiller seg ikke lenger ut fra resten av slåttemarka. Restaurering av arealet på østsiden som var preget av høystauder og bjørkekratt har vært vellykket og artssammensetningen er nokså likt som i resten av slåttemarka.

Fremmede arter

Ingen registrert.

Skjøtsel og hensyn

Ekstensiv slåttemark er en sjelden naturtype og bør bevares ved å videreføre det gjenopptatte slåtteregimet. Lokaliteten bør skjøttes ved én sein slått (tradisjonell slåttetidspunkt, vanligvis i før slutten av juli) ved bruk av tohjulstraktor og evt. ljà i de bratteste og mest skrinne partiene. Graset bør bakketørkes noen dager eller hesjes, og deretter fjernes for å unngå gjødseleffekter og for å gi nok lystilgang for spiring av nye frø. Bruk av kunstgjødsel bør unngås. Vår- og/eller høstbeite ansees som positiv.

Del av helhetlig landskap

Nei

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er en ekstensiv dreven slåttemark. Etter gjenopptatt slått fra 2016 har tilstanden blitt tydelig forbedret og et større sammenhengende areal inngår nå i lokaliteten. Artsmangfoldet er stort med deriblant mange arter tilknyttet semi-naturlig eng. En rødlistede art, håndmarinøkkel (VU) ble registrert tidligere. Enga har en jevnt struktur uten forekomst av fremmede arter. Lokaliteten er forholdsvis stor. Med bakgrunn i dette oppgraderes lokaliteten til A, nasjonalt viktig.

1.2 Grønfjellet 3

Søkbare egenskaper

Navn på lokaliteten Grønfjellet 3				Kommune Rana		Områdenr.		
ID i Naturbase BN00113696			*Registrert i felt av: Annette Bår			Dato: 06.07.2021		
Eventuelle tidligere registreringer og andre kilder (skriftlige og muntlige) Bår, A. & Carlsen, T.H. 2017. Skjøtselsplan for slåttemark. Grønfjellet, Rana kommune, Nordland. NIBIO rapport 3 (125). 27 s.						Skjøtselsavtale: Inngått år: - Utløper år: -		
Hovednaturtype: Slåttemark – D01 - 100 % Tilleggsnaturtyper:				Utforminger: Lågurt-slåtteeeng, D0104 - 100 %				
Verdi (A, B, C): B			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)								
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):				Vegetasjonstyper: Frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulaks-eng (D0104/G4)
< 20 m	x	God	x	Slått	x	Torvtekt		
20 – 50 m		Svak		Beite	(x)	Brenning		
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell		
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling				
		Dårlig		Lauving				

Områdebeskrivelse

Innledning

I forbindelse med revidering av skjøtelsesplanen for slåttemarkslokalitetene på Grønfjellet har området blitt befart 6.07.2021 av Annette Bår (NIBIO). Befaringen har blitt gjennomført sammen med grunneieren. Etter gjenopptatt slått av innmarksarealene i 2016 og befaring i 2017 har det skjedd store, positive endringer i forhold til arealet som skjøttes. Avgrensing, verdisetting og skjøtelsesregime har blitt vurdert og artssammensetning har blitt registrert. Dette har ført til at lokalitet Grønfjellet 3 har blitt utvidet vestover.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Grønfjellet ligger i Grønfjelldalen i Rana kommune. Gården ligger i en sørvendt, småkupert skråning på 180-200 m o.h. omgitt av skogsdominert utmark. Berggrunnen består hovedsakelig av glimmerskifer.

Lokaliteten består av en skrinne og til dels bratt skråning som begrenses av gårdsveien i øst, produktive innmarksarealer i sør og nord, samt skogen i vest. På nordsida har det blitt fjernet en klynge med trær og dette arealet kan være en utvidelse av slåttemarka etter hvert når skjøtelsesregime med slått har satt større preg på vegetasjonssammensetningen og redusert andel skogsarter.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten omfatter 1,5 daa. Området består av 100 % slåttemark (D01) med utformingene lågurt-slåtteeng (D0104). Vegetasjonstypen defineres deretter som frisk fattigeng (G4).

Artsmangfold

Vegetasjonen er gras- og urterik og lokaliteten fremstår som middels artsrik. Andel av semi-naturlige arter har økt mot de arter som indikerte noe forstyrrelse eller bedre næringstilgang etter fjerning av en treklynge og i overgangen til de mer produktive arealene i sør. I de mest skrinne partiene ble det registrert bl.a. ryllik, blåklokke, prestekrage, grasstjerneblom, engsyre, småengkall, følblom, harerug, engsoleie, engsnelle, skogstjerne, hvitkløver, rødkløver, bakkefrytle, engkvein og gulaks. Mer konkurransesterke arter ble registrert i mindre omfang som f.eks. geitrams, mjødukt, rød jonsokkblom, skogstorkenebb, sølvbunke og hundekjeks.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten er en gammel slåttemark som tidligere har blitt drevet ekstensivt, dvs. lite/ikke gjødslet, ikke drenert eller bakkeplanert og som ble høstet med lett slåtteredskap. Det meste av arealet er bratt og/eller skrint og ble ikke lenger slått kontinuerlig etter at gårdsdriften ble lagt ned på 1980-tallet. Slåtten ble gjenopptatt i 2016 med mål om å fortsette med regelmessig, ekstensiv slått.

Skjøtselen siden 2016 har hatt stor effekt og gitt lokaliteten et større engpreg. Andel arter relatert til svak hevd og/eller nyåpnet tresatt område har blitt redusert. Samtidig har et større areal på vestsiden blitt tatt i bruk igjen som er nå innlemmet i slåttemarkslokaliteten.

Fremmede arter

Ingen registrert.

Skjøtsel og hensyn

Ekstensiv slåttemark er en sjelden naturtype og bør bevares ved å videreføre det gjenopptatte slåtteregimet. Lokaliteten bør skjøttes ved én sein slått (tradisjonell slåttetidspunkt, vanligvis i før slutten av juli) ved bruk av tohjulstraktor og evt. ljà i de bratteste og mest skrinne partiene. Graset bør bakketørkes noen dager eller hesjes, og deretter fjernes for å unngå gjødseleffekter og for å gi nok lystilgang for spiring av nye frø. Bruk av kunstgjødsel bør unngås. Vår- og/eller høstbeite ansees som positiv.

Det er muligheter for å innlemme arealet i slåttemarkslokaliteten som tidligere var tresatt. Feltsjiktet vil være preget av en økt andel skogsarter i noen år etter fjerning av trærne, men vegetasjonen vil endre seg gradvis når arealet slås regelmessig.

Del av helhetlig landskap

Nei

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er en ekstensiv dreven slåttemark. Etter gjenopptatt slått fra 2016 har tilstanden blitt tydelig forbedret og et større sammenhengende areal inngår nå i lokaliteten. Slåtteearealet har økt til 1,5 daa og har fremdeles mulighet til å utvides ytterligere. Artsmangfoldet og dekningsgrad av arter typisk for semi-naturlig eng har økt. Enga har ingen forekomst av fremmede arter, men heller ingen rødlistede arter ble registrert. Med bakgrunn i dette oppgraderes lokaliteten til verdi B, viktig. Lokaliteten vil kunne styrke sin verdi ved videreføring av slåtteregimet og en evt. utvidelse.

2 Tiltakslogg, grunneiers notater

Her er det plass for grunneier å føre inn egne notater som gjelder gjennomføring av tiltakene.

AREAL/DELOMRÅDE	TYPE TILTAK (EKS SLÅTT, RYDDING, BEITING)	PERIODE	ANTALL DAGSVERK/ TIMER	ÅR

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.